

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИНИНГ РОССИЯ ПРЕЗИДЕНТИ БИЛАН ТЕЛЕФОН ОРҚАЛИ МУЛОҚОТИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 7 октябрь куни Россия Федерацияси Президенти Владимир Путин билан телефон орқали мулоқот қилди.

Сухбат аввалида давлатимиз раҳбари Россия етакчисини тавадди билан самимий муносабатларни янада мустаҳкамлашнинг долзарб масалалари кўриб чиқилди, халқаро ва минтақавий кун тартиби юзасидан фикр алмашилди.

Мулоқот чоғида Ўзбекистон — Россия стратегик шериклик ва иттифоқчилик муносабатларини янада мустаҳкамлашнинг долзарб масалалари кўриб чиқилди, халқаро ва минтақавий кун тартиби юзасидан фикр алмашилди.

Жорий йил июль ойида Москва шаҳридаги учрашув чоғида эришилган келишувларга мувофиқ бўлажак олий даражадаги мулоқотларга тайёргарлик кўриш бўйича биргаликдаги фаол

ишларни давом эттиришга алоҳида эътибор қаратилди.

Пандемия оқибатларига қарамай, ўзаро таърифлар амалга оширилгани, Ўзбекистон билан Россиянинг етакчи компания ва корхоналари ўртасидаги инвестициявий ҳамкорлик кўлами ва товар айирбошлаш ҳажми кенгайиб бораётгани мамнуният билан қайд этилди. Таълим ва маданий алмашинувга доир муҳим дастурлар амалга оширилмоқда.

Ўзбекистон Президенти коронавирусга қарши курашишда кўрсатилган амалий ёрдам, жумладан, Россиядан врач ва мутахассисларнинг катта гуруҳи юртимизга жўнатилгани учун самимий миннатдорлик билдирди.

Давлат раҳбарлари икки мамлакат вазирлик ва идоралари даражасида,

шу жумладан, жорий ойда бўлиб ўтадиган Ҳукуматлараро комиссиянинг навбатдаги мажлиси доирасида яқиндан мувофиқлашув ва ҳамкорликни давом эттириш муҳимлигини таъкидладилар. Бунда, аввало, кўп қиррали муносабатларнинг устувор дастур ва лойиҳаларини, бизнес ва ҳудудлар кооперациясини кучайтириш бўйича узоқ муддатли «йўл харитаси» тайёрлашни жадаллаштириш назарда тутилди.

Давлат раҳбарлари, шунингдек, минтақада юзага келаётган вазиятни муҳофаза қилдилар, бўлажак тadbирлар режасини кўриб чиқдилар.

Сухбат ҳар доимгидек самимий ва дўстона руҳда ўтди.

ЎзА

ТОЖИКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ БИЛАН ТЕЛЕФОН ОРҚАЛИ МУЛОҚОТ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 7 октябрь куни Тожикистон Республикаси Президенти Эмомали Раҳмон билан телефон орқали мулоқот қилди.

Сухбат чоғида икки мамлакат ҳамкорлигининг долзарб масалалари муҳофаза қилинди. Минтақадаги вазият юзасидан фикр алмашилди, бўлажак олий даражадаги учрашувлар режаси кўриб чиқилди.

Давлат раҳбарлари Ўзбекистон ва Тожикистон ўртасидаги стратегик шериклик ва кўп қиррали муносабатларни мустаҳкамлаш, Марказий Осиёда барқарорлик ва изчил тараққиётни таъминлаш борасида қатъий эканликларини таъкидладилар.

ЎзА

ЎЗБЕКИСТОН ВА ҚОЗОҒИСТОН ПРЕЗИДЕНТЛАРИНИНГ ТЕЛЕФОН ОРҚАЛИ МУЛОҚОТИ

7 октябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ва Қозоғистон Республикаси Президенти Қосим-Жомарт Тоқаевнинг телефон орқали мулоқоти бўлиб ўтди.

Давлат раҳбарлари кўп асрлик дўстлик ва яхши кўшничлик ришталари, ишонч ва стратегик шериклик тамоилларига асосланган икки томонлама муносабатларнинг ҳолати ва уларни янада ривожлантириш истиқболларини муҳофаза қилдилар.

Коронавирус тарқалиши оқибатларини тез фурсатда енгиб ўтиш мақсадида Ўзбекистон ва Қозоғистон ҳукуматлари даражасида яқиндан мувофиқлашув ва фаол алмашинувлар амалга оширилаётгани мамнуният билан қайд этилди.

Товар айирбошлаш кўрсаткичларини оширишга қаратилган қўшма дастур

ЎзА

Президент ташрифидан сўнг

ҚОРАҚАЛПОҚ ЭЛИНИ ЯШНАТИШ ЙЎЛИДА ҲАМ РЕНЕССАНС ДАВРИ БОШЛАНМОҚДА

“Тошкентда нима янгилик бўлса, Нукусга келиши керак”. Президентимиз Шавкат Мирзиёев айтган бу гап қорақалпоғистонликлар қалбида қувонч, янада зўр умид уйғотди, эртанги кунга ишонч ҳисси тўлиб-тошишга сабаб бўлди, олқишланди.

...Ўзбекистон Президенти иштирокида Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгесининг навбатдан ташқари сессияси бўлиб ўтаётган жойдан қурилишда ишлаётган юк кўтариш крани шундоқгина кўриниб турарди. Шу тобда кўз ўнгимда Нукусда қад кўтарган иморатлар намоён бўлди. Мана, ажойиб санъат асарлари билан оламга машҳур И.В.Савицкий номидаги Қорақалпоғистон давлат санъат музейи. Мажмуа атрофида ота-оналар фарзандлари, ёшлар дўстлари, турли ўлкалардан келган

сайёҳлар шериклари билан хотиржам сайр қилиб юрибди. Музейга туташ майдонда давлатимиз рамзи, миллий гуруримиз — байроқлар шамоллар билан бахслашгандек ҳилпирайди, самога талпинди гўё. Ҳа, кейинги йилларда Қорақалпоғистон, донишманд қорақалпоқ эли замини тубдан ўзгарапти. Эҳ-ҳей, Қорақалпоғистон кенгликлариде бунақанги бунёдкорлик ишларининг сон-саногии йўқ, десам ишонаверинг!

Давоми 2-бетда

Янгича ёндашувлар

ХОЛИС БАҲОЛАШНИНГ САМАРАЛИ ТИЗИМИ

Давлат бошқарувидаги ислохотлар айнан шу тизимда ишлайдиган инсонлар томонидан амалга оширилади. Бу эса давлат бошқаруви тизимида банд кишилар, яъни бошқарув кадрларининг касб малакаси, билимлари ва кадриятларига алоҳида эътибор қаратишни талаб этади.

Президентимиз таъбири билан айтганда, “бугун ҳаётнинг ўзи биздан профессионал, тезкор ва самарали давлат хизмати тизимини шакллантириш, янгича фикрлайдиган, ташаббускор, эл-юртга садоқатли кадрларга кенг йўл очиш бўйича самарали тизим ишлаб чиқиш талаб этмоқда”.

Ана шу зарурат 2019 йил 3 октябрь куни икки муҳим ҳужжат — давлатимиз раҳбарининг “Ўзбекистон Республикасида кадрлар сиёсати ва давлат фуқаролик хизмати тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари

тўғрисида”ги фармони ҳамда “Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорининг имзоланишига асос бўлди. Шу тариқа бир йил аввал Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги ташкил этилди ҳамда мамлакатимизда давлат фуқаролик хизмати масалалари бўйича ваколатли орган ўз ишини бошлади.

Давоми 2-бетда

Муносабат

ВАТАН ВА МИЛЛАТ ҚАЙҒУСИ

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг ўқитувчи ва мураббийлар кунига бағишланган тантанали маросимдаги нутқидан кейинги ўйлар

Наполеон Бонапартнинг бир гапи мени кўп мулоҳазаларга чорлагани билан ёдимда муҳрланиб қолган. У тахминан шундай деган эди: дунёда икки куч бор — қилич ва ақл-идрок. Улар доим маҳорабада, бироқ мени ҳайратга соладигани шуки, охир-оқибат мудом ақл қилич устидан ғолиб келади...

Бундай ҳулосага келган одам умри қилич кўтариб жанг-у жадалларда ўтган, музаффарият ва шон-шараф байроғига бурканган машҳур саркарда эканини ҳисобга олсак, ўша ҳикматомуз гапнинг маъноси тўқ, чуқур ҳаётий маънога эга экани янада ойдинлашади. Дарвоқе, қилич қанчалик кучли бўлмасин, яратувчилик қудратига эга эмас, вайронкорлик ва талафотдан бўлак берадиган нарсаси ҳам йўқ...

Қудратилла РАФИҚОВ,
Олий Мажлис Сенати аъзоси,
сиёсатшунос

Бонапартнинг гапига басма-бас келадиган яна бир фикр бор. Инсоният тарихи урушлар тарихидир, дейишди муаррихлар. Ўтмишга тийран назар солсангиз, бу гап бекор айтилмаганига гувоҳ бўласиз. Бироқ дунёда бир куч борки, у фақат инсоният ҳаётини роҳат ва фароғат, тинчлик-хотиржамлик, юксалиш ҳамда тараққиётга ундаб келган. Уруш ва қирғинбаротлар қулфатларию култепаларини боғу бўстонга

Ҳамид Йўлдошев олган сурат

айлантирган, ер юзида ҳаёт чирокни қайта нурлантирган. Бу — илм-маърифат зиёси!

Лекин тарих чархпалаги бардавомлигини таъмин этувчи ким, унинг қуриб-қаншаб қолаётган тегирмони-га сув қуйиб, унга илҳом ва шавқ бераётган куч қандай куч?! Эҳтимол, айнан мана шу ҳаёлий саҳна Наполеонни ҳайратга солгандир...

Ҳа, илм-маърифат ва жаҳолат дунё бунёд бўлибдики, ёнма-ён юради. Бири бузади, иккинчиси ҳаёт эликсирини каби жонларга қувват ва шавқ олиб киради, дунёни, инсоният ҳаётини гулларга буркайди... Тарихдаги бундай ўзгариш-у юксалишлар, тараққиётлар ва низоҳат тамаддуллар хронологиясини ўргансангиз улар бошида жўмард, ўз ҳаётини ўша эзгу мақсадларга бахшида этган фидойий шахслар турганига гувоҳ бўласиз. Бундай одамлар бутун фаолиятини, умрини, ва ҳатто, ширин жонини шу маслак билан боғлайдилар, ўзларига буни шараф деб биладилар. Лекин ҳаёт шундайки, доим ҳам қўл узатган, кўзлаган маррани осонликча олиб бўлмайди. Бунинг машаққатлари, синовлари кўп.

Шу маънода бугун биз яшаётган кунларимиз, таҳликали ва нотинч асримиз ҳам қайсидир маънода илм-

маърифатга, зиёга эҳтиёж сезаётгандек. Зотан, тараққиётнинг чўққисига чиқдик, дейилаётган айна дамларда ҳам ер юзининг баъзи нуқталарида уруш олови кўзга кўринади.

Ирқчилик, миллатчилик, диний радикализм балолари бот-бот саҳнага чиқади. Албатта, бундай таҳликали замонда тўғри йўлни топиш, мамлакат ва халқ фаровонлигини ўйлаб, ҳузур-ҳаловатдан кечиш, инсонга муносиб ҳаёт барпо этиш ва бу йўлда одамларни ўз ортидан эргаштира олиш кишидан катта масъулият, билим ва фидойилик талаб этади. Зотан, замоннинг бунёдкори — инсоннинг ўзи.

Бу ўринда бир вақтлар “Биз замоннинг наинки жону дили, балки байроғидирмиз” деган Мавлоно Румий мутлақ ҳақ эди. Қарангки, буюк бобомиз қарийб минг йил олдин айтиб кетган гап ҳамон ўз долзарблигини йўқотган эмас. Мавлононинг ушбу сўзидан қикадиган ҳикмат битта — замоннинг жонига айланиш, элнинг қорига яраш, жонфидолик ва бу йўлда байроқдай собит бўлиш.

Юқорида қаскагина тўхталганимиздек, инсоният тарихидан хабардор киши одамзод бугунги кунларга ўз ўтмиши давомида кечирган минглаб қийинчиликлар, урушлар,

очарчиликлар, қақшатқич ўлатлар гирдобидан омон чиқиб келганини яхши англайди ҳамда бундан ҳайратланади. Агар ўша солномаларни жиддий ўргансангиз, машъум офатлардан омон қолиш йўлида жонфидолик қилган қаҳрамонларнинг суратию сийрати тафаккурингизда балқиб чиқади...

Бугун мамлакатимиз ва халқимиз кечираётган оғир ва синовли кунлар ҳақида гапириб ўтириш, менимча ортиқча. Чунки буни ҳаммамиз кўриб турибмиз. Қисқа бир давр — 9-10 ой ичида бошдан ўтказган оғир кўрғуликлар, албатта, ҳаммамизнинг қалбимизни яралади. Бироқ дилда умид, ишонч, қатъият ва жасорат бор экан, ирода букилмайди, балки тобора тобланади. Биз бугун шуни ўз ҳаётимизда кўриб турибмиз.

Президентимизнинг 1 октябрь — ўқитувчи ва мураббийлар кунига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқини тинглаб, ҳаёлимдан беихтиёр шу ўйлар кечди. Қалтис замон, мураккаб шароитлар, оғир синовлар ва уларга басма-бас букилмас бир ирода, эртанги кунга компл ишонч, байроқдай мўътабар ва собит бир эътиқод...

Давоми 3-бетда

Кенгесбой КАРИМОВ,
Қорақалпоғистон Ёзувчилар
уюшмаси раиси,
Қорақалпоғистон
халқ шоири

Ийгилиш кун тартибидagi турли соҳалар бўйича икки давлат ўртасидаги ҳамкорлик масалалари кўриб чиқилди. Коронавирус пандемияси сабаб иқтисодиёт тармоқларида изага келган муаммоларини ҳал этишда "B2B" форматидagi музоамаларини таъминлаш орқали ҳамкорлик алоқаларини йўлга қўйиш масалалари муҳокама қилинди.

Ўз навбатида, Туркманистон томони сўнгги уч йил давомида Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодиёт ривожланиш сўрачлари ва мамлакатнинг хорижий давлатлар билан савдо-иқтисодий алоқаларини кенгайтиришдаги фаолиятини юқори баҳолади.

Муносабат

ВАТАН ВА МИЛЛАТ ҚАЙҒУСИ

Бошланиш 1-бетда

Бугунги оғир кунларда бундайн улў мақсадларни қўзлаш, эртанги порлоқ кунлар ҳақида гапириш баъзи одамлар ҳаёлида ноқерақдай туюлган бўлиши ҳам мумкин. Нафсиларини айтганда, ҳақиқатан ҳам бу — моҳиятан парадоксал бир сахна. Назаримда, буни Президентимиз ҳам пайкаган. Бироқ у ўз эътиқодига содиқ қолиб, бундай ўй-фикрларга қарши қарашларини қатъий тарзда баён этди:

“Баъзи одамлар, пандемия даврида шу гаплар зарурми, деб ўйлаши ҳам мумкин. Бундай тор қараш билан яшайдиган кишилар янгилашади. Худо хоҳласа, коронавирус пандемияси ҳам эртани-кечми, албатта, тарихга айланади.

Бу касаллик бошланган март ойидаёқ биз ушбу оғир синовдан муносиб ҳолда, янада кучли бўлиб ўтишимиз керак, деб ўз олдимизга улкан вазифа қўйган эдик. Бугун ана шу мақсадларимиз аста-секин амалга ошмоқда. Биз барчамиз улўғ аждоқларимиздан ибрат олиб, улпарга муносиб бўлиб, доимо эзгу орзу-интилишлар билан яшашимиз керак.

Бугунги фурсатдан фойдаланиб, мен йил бошида Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномадаги бир фикрга эътиб-

учун ҳам соф эмас ва эҳтимол, шунинг учун ҳам сиёсий ‘даҳлиз’ларда бору жамиятда маргинал эди. Миллийлик феноменидан қўрқув, халққа ўзлигини танитишдан тайсаллаш ва керагидан ортқ эҳтиёткорлик миллий жамиятда икки хавфли тенденция томир отишига замин яратди. Булар узок йиллар онгу шуурумиз, дунёқарашимиз ва ҳатто ахлоқимизга сингиб кетган колониал сиёсат таъсири бўлса, иккинчиси, нео-колониал-глобаллашган, маданият ва қадриятлар қоришиб кетаётган учинчи минг йиллик ‘ахлоқи’ — ‘оммавий маданият’ хуружи билан боғлиқ эврилишлардир. Айтиш мумкинки, жамиятимиз узок йиллар мана шу уч унсур — колониал, неоклониал ва иккаласининг ўртасида пажмурда бўлиб қолган анъанавий ахлоқ-одоб доирасида яшади. Ва таассуфки, улпар чатишувидан янги бир гибрид қадрият ‘ўсиб’ чиқди. Биз бугун бунинг ҳисобини тўлаяпмиз. Биз бугун бу кучларнинг, таъсирларнинг миллий ўзлигимизга, келажакимизга ва миллат сифатида яшаб қолишимизга хавф туғдиришини англаб етдик. Биз худди боболаримиздай дунёни ақлу заковатимиз, юксак маънавият ва маданиятимиз билангина лоп қила олишимиз мумкинлигини тушундик...

рингизни қаратишни ўринли, деб биламан. Яъни: “Энг катта бойлик — бу ақлзаковат ва илм, энг катта мерос — бу яхши тарбия, энг катта қашшоқлик — бу билимсизликдир”.

Чиндан ҳам, бугун биз улўғ ниятлар билан пойдевор қўяётган янги Ўйғониш даври мамлакатимизда мана шундай улкан бойлик яратишга, халқимизнинг ҳаётини фаровон қилишга ва келгуси авлодларга ўзимиздан муносиб мерос қолдиришга хизмат қилади.

Ишонамани, ўз тарихида не-не буюк ишларни шараф билан амалга оширган халқимизнинг интеллектуал ва маънавий салоҳияти, куч-қудрати ва олижаноб фазилатларига таяниб, ўз олдимизга қўйган улўғ ва эзгу мақсадларимизга албатта эришамиз”.

Шавкат Мирзиёев бугунгача давлат раҳбари, Президент сифатида ўнлаб маърузалар қилди. Бироқ бу галги нутқ моҳият-эътибори билан илгариларидан кескин фарқ қилади. Гап шундаки, айнан мана шу нутқда янги Ўзбекистоннинг миллий мафкурасига тамал тоши қўйилди, десам хато қилмаган бўламан. Зотан, янги давлатчилигимизда биз миллий жамият ва давлат барпо этиш, мамлакат устунларини миллий идентитет — соф ўзлик платформалари устига қуриш ва бир давлат ўлароқ миллий ва руҳоний ориентларимизни очик-ошкор унинг асоси этиб белгилашга ҳеч қачон бундай ақин келган эмасмиз. Мен бу ўринда МИЛЛИЙ МАФКУРА сўзини алоҳида бўрттириб ёзишни истар эдим. Негаки, бугунгача биз амал қилган мафкуралар, “Миллий ғоялар” қайсидир маънода умуминсоний деб бўрттирилган ва байналмилал чимматга ўралгани

Жамиятни ҳукумат, ҳукмрон сиёсат, истақ-хоҳишига қараб эмас, балки миллий анъаналар ва тарихий ўзликка мос тарзда модернизациялаш қўзланаётган мақсад — давлатнинг миллий қиёфасини шакллантиришда муҳим роль ўйнайди. Масалала мана шу жиҳатдан ёндашсак, давлатимиз раҳбарининг Миллий ғоя масаласига нега қайта мурожаат қилгани ойдинлашади.

Президентимизнинг мазкур, айтиш мумкин бўлса, тарихий, инқилобий руҳдаги нутқи шу жиҳатдан миллий давлатчилигимиз тарихида ҳам, жамиятимиз ҳаётида ҳам тарихий ҳодиса бўлди, десам адашмаган бўламан.

Давлатимиз раҳбари маърузасида: “Биз Учинчи Ренессанс масаласини стратегик вазифа сифатида олдимизга қўйиб, уни миллий ғоя даражасига қўтармоқдамиз. Биз мактабгача таълим ва мактаб таълими, олий ва ўрта махсус таълим тизими ҳамда илмий-маданий муассасаларни бўлғуси Ренессанснинг тўрт узвий халқаси, деб биламиз. Боғча тарбиячиси, мактаб муаллими, профессор-ўқитувчилар ва илмий-ижодий зиёлиларимизни эса янги Ўйғониш даврининг тўрт таянч устуни, деб ҳисоблаймиз. Мен ишонаман — ҳурматли ота-оналар бу ташаббусни албатта қўллаб-қувватлаб, янги Ренессанснинг бешинчи халқаси, бешинчи устуни бўладилар. Ва бу маънавий-маърифий ҳаётимиздаги энг мустаҳкам устун бўлади, десам, ўйламанки, сизлар тўла қўллаб-қувватлайсизлар”, дея масалани кескин ва узил-кесил қўяр экан, бу Ўзбекистоннинг чин маънода янги йўлга кирганини, мамлакатда давлатчилик ва ҳукмрон сиёсат миллий ва тарихий-анъанавий ўзанларга бурилаётганини, мухтасар айтганда, азиз Ватанимиз замонавий дунёга постсовет бир улка эмас, ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН бўлиб юзланаётганидан дарак беради.

Кеча ва бугун: бизга мафкура керакми?

Моҳиятан олиб қараганда, Президентимиз стратегик вазифа сифатида ўртага қўяётган миллий ғоя концепцияси ўтган замонда ҳам бор эди. Хўш, у мавжуд экан, бунинг нима си тарихий, унинг қай жиҳати инқилобий, деган ҳақли эътирозлар туғилиши табиий, албатта.

Буни изоҳлашдан олдин, узок йиллар ҳаёлларимизда айланиб юрган, ўзига жавоб излаётган мана бу мулоҳазаларга тўхталсак ўринли бўлади. Яъни янгилашаётган Ўзбекистон замонавий ҳамжамиятга ўз миллий қиёфаси билан юз тута оладими, умуман, маданиятлар қоришиб кетаётган бугунги глобал дунёда мафкуранинг ўзи керакми? Умум-миллий тараққиётимизда мафкуранинг ўрни қандай? Зиёлилар, раҳбарлар, оддий одамлар учун миллий мафкура нима? Мамлакатимизда миллий мафкурани шакллантириш ва тарғиб этиш сиёсати мавжудми?..

Бу саволлар моҳият эътибори билан 130 йил қарамликда бўлган миллий тафаккуримизни “қўтқаришда” муҳим аҳамият касб этади. Кечаётган 30 йилга яқин вақт ичиде жамият “сийрат”и ўзгариши қийин кечди. Бу бир томондан ўтиш давридаги маҳдудлик билан баҳоланса, иккинчи томондан, юқорида айтганимиздай, давлатнинг ўзи жамиятнинг миллийлашувида чўчиди, уни кескин назоратда ушлаб турди.

Бугунги Ўзбекистон ҳукумати ҳаракатлари эса бу борада қозиликни эмас, мазкур ижтимоий жараёнга рағбатни назарда тутди. Зотан, жамиятни ҳукумат, ҳукмрон сиёсат истақ-хоҳишига қараб эмас, балки миллий анъаналар ва тарихий ўзликка мос тарзда модернизациялаш қўзланаётган мақсад — давлатнинг миллий қиёфасини шакллантиришда муҳим роль ўйнайди. Масалала мана шу жиҳатдан ёндашсак, давлатимиз раҳбарининг Миллий ғоя масаласига нега қайта мурожаат қилгани ойдинлашади.

Албатта, ўтган даврни қоралаш, ҳаммаси нотўғри бўлган, дея уни инкор қилиш адолатдан эмас. Қолаверса, бугун ҳеч ким ундай деяётгани ҳам йўқ. Бироқ хатолардан сабоқ чиқариш, турли сабаб ва вайж-қорсонлар тўғрисида ёпиқлиги-ча қилиб кетган муаммолар, давлат ва миллат тараққиётига тушов бўлиб турган ижтимоий-сиёсий омишларга ечим топиш бугунги ривожланиш ва мудом тараққиётга эътаган замонавий дунёда бекаму кўст яшаб қолишнинг муҳим шартидир.

Мафкура масаласи, энг аввало, илм-фанда, маорифда шаклланади ва палак ёяди. Шу маънода, Президентимиз мазкур маърузасида янги Ўзбекистоннинг миллий мафкурасига ҳам пойдевор қўйди, десам адашмайман. Бугун Учинчи Ренессанс дея олқишланаётган концепция соф этнолингвистик, мустабдлик таъсирларидан холи, ривожланган дунё илм-фани, маданияти ва санъати дурдоналарини ўзида жо қилган МИЛЛИЙ ЖАМИЯТ ва ДАВЛАТ барпо этишимизда муҳим платформа вазифасини ўтайди. Зотан, Шавкат Мирзиёев бу борада замонавий илм-фан ва дунё тажрибалари билан бирга, ўз ўтмишимиз, анъаналаримиз ва юз йиллардан буён эътибор қилинмаган тарихий қадриятларимизга юз бурди. Давлатимиз раҳбари ўз нутқида бу борада шундай деди:

“Биз кенг қўламли демократик ўзгаришлар, жумладан, таълим ислохотлари орқали Ўзбекистонда янги Ўйғониш даври, яъни Учинчи Ренессанс пойдеворини яратишни ўзимизга асосий мақсад қилиб белгилдик. Бу ҳақда

Ҳаким Йўлдошев олган суратлар.

гапирар эканмиз, аввало, учинчи Ренессанснинг мазмун-моҳиятини ҳар биримиз, бутун жамиятимиз чуқур англаб олиши керак.

Тарихга назар солсак, Буюк ипак йўлининг чорраҳасида жойлашган она заминимиз азалдан юксак цивилизация ва маданият ўчоқларидан бири бўлганини қўрамыз. Халқимизнинг бой илмий-маданий мероси, тошга муҳрланган қадимий ёзувлар, бебаҳо меъморий обидалар, нодир қўлёмалар, турли осори атиқалар давлатчилик тарихимизнинг уч минг йиллик теран илдизларидан далолат беради.

Мен юқорида Аристотелнинг фикрларини бежиз эсламадим. Ҳаммангизга яхши маълум, антик даврда Юнонистонда ёнган илм машъаласи тўққизинчи — ўн иккинчи асрларда Марказий Осиё ҳудудига қайта порлади. Бу даврда юртимиз ҳудудига биринчи Ренессанс юзага келди ва у бутун дунё тан оладиган машҳур даҳоларни етиштириб берди. Хусусан, Муҳаммад Хоразмий, Аҳмад Фарғоний, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино, Маҳмуд Замахшарий сингари ўнлаб буюк алломаларимизнинг жаҳоншумул илмий-ижодий кашфиётлари умумбашарият тараққиёти ривожига беқиёс таъсир қўрсатди.

“Ислол маданиятининг олтин асри” деб эътироф этиладиган бу даврда она заминимиздан етишиб чиққан Имом Бухорий, Имом Термизий, Имом Мотуридий, Бурҳониддин Марғиноний, Абул Муъин Насафий каби улўғ уламолар бутун мусулмон оламнинг фахру ифтихори ва чексиз ғурури ҳисобланади.

Ўн бешинчи асрда Соҳибқирон Амир Темур бобомиз асос солган ва унинг муносиб авлодлари давом эттирган муҳташам салтанат юртимизда иккинчи Ўйғониш, яъни иккинчи Ренессанс даврини бошлаб берди. Бу даврда Қозизода Румий, Мирзо Улуғбек, Ғиёсиддин Коший, Али Қўшчи сингари

беназир олимлар, Лутфий, Саккокий, Ҳофиз Хоразмий, Абдурахмон Жомий, Алишер Навоий, Бобур Мирзо каби мумтоз шоир ва мутафаккирлар майдонга чиқди. Шарафиддин Али Яздий, Мирҳонд, Хондамир каби тарихчилар, Маҳмуд Музаҳҳиб, Камолиддин Беҳзод сингари мусаввирлар, қўллаб хаттот ва созандалар, мусиқашуно ва меъморларнинг шухрати дунёга ёйилди.

Донишманд халқимиз ҳар икки Ренессанс даврида жаҳоннинг энг илғор, тараққий этган халқлари қаторида бўлгани барчамизга улкан ғурур ва ифтихор бағишлайди.

Бир ўйлаб қўрайлик, аждоқларимиз бундай юксак чўққиларга қандай эришганлар? Улар, энг аввало, жаҳолатга қарши маърифат байроғини баланд кўтариб, ўз ақл-заковати ва салоҳиятини башариат яратган илм-фан ютукларини чуқур ўрганиш ва бойитишга бағишлаганлар”.

Президентимиз маърузасида бир халқона иборани жуда ўрнида қўллаган: “Оққан дарё оқаверади”. Ииллар давомида ўз исботини топавериби, деярли ҳикматга айланиб кетган ушбу калом азиз тупроғимизда Учинчи Ренессанс, албатта, юз беражанини, баъзи валло-матларнинг “ўзбек ёки бу минтақада яшовчилар фақат қора меҳнату мол боқишга ярайди, илм-фану ҳисоб-ки-тобини улара ишониб бўлмайд” деган таҳқиромуз хитобларига тортилган бир чизикдай тез орада бўртиб чиқса ажаб эмас. Зотан, бизга белсанд қараётган қавм аслида тараққиётни қайдан олганини, ўрганганини мудом бекитиб келади. Бу борада Умумтўрқ дунёсининг етук мутафаккири, жадидчи зиёлиларимизнинг маънавий пири, Шарқ халқлари маънавий ҳаётида, хусусан, мактаб-маорифида чинакам инқилоб ясаган, “усули жадид” номи билан тарихга кирган “усули савтия”ни бошлаб берган, XX аср Шарқнинг энг машҳур,

“

Бир ўйлаб қўрайлик, аждоқларимиз бундай юксак чўққиларга қандай эришганлар? Улар, энг аввало, жаҳолатга қарши маърифат байроғини баланд кўтариб, ўз ақл-заковати ва салоҳиятини башариат яратган илм-фан ютукларини чуқур ўрганиш ва бойитишга бағишлаганлар”.

энг тараққийпарвар ҳаракатчилигига — жадидчиликка асос солган Исмоилбек Ғаспиралининг фикрлари гоёт ўринлидир. Жумладан, у “Бир халқ(нинг) ё бир қавм(нинг) ахлоқ касб этмаса истеъдоду ақлиясиндан туғар. Ноқис ақлдан мақбул ахлоқ ва адаб туғмас”, деб ёзади. Сўнг мисолларга ўтади: “Олами исломията машҳур ва Овруро Фарангистон уламосина маълум “муаллими соний” номини касб этмиш Абу Наср Форобий ҳазратлари турк ўғли туркдирки, ҳам биринчи уламодан, ҳам биринчи ҳукамодандир. Али Хусайн Ибн Сино ҳазратлари Овруроа Ави-Сена номи ила машҳур ўлан экан. Турк ўғли туркдир. Юнон қавми Букрот каби табиб ва Арасту каби филўсўф ила ифтихор эдар. Ибн Сино эса, ҳам табиби машҳур, ҳам филўсўфи нодир эди. Ибн Сино Арастунинг акси дағил эди ва лекин Арастунинг шоғирди ўлмауб ўзининг истеъдоди ақлия ва зехнини ила Арастуя баробар келмишдир. Ибн Сино Бухоро меvasидир... Ғазнавийларинг ва Темурийларинг саройлари уламо ва ҳукамо жамиятлари ила шарафландиги тарихларда ёзлимишдир...” дейди.

Албатта, бу фикрлар “бизда қанақа ренессанс бўлиши мумкин” дея бурун жийирувчи, тафаккур доираси тор, ичи ғараз ва хусуматга тўлиб кетган ёки ғарбпараст ва космополит одамлар учун етарли бўлади, деб ўйламан. Нима бўлганда ҳам, мазкур концепция умумий фабуласи, мазмун-моҳияти, ғоя ва ечимига қўра, мутлақо МИЛЛИЙ бир дастурдир. Айниқса, механизм “иш мурватлари” сифатида бизда шу пайтгача тўлиқ тан олинмай, тан олinsa-да, беғонасираб, ҳўркиб қараб келинган жадидчи боболаримизнинг қарашлари, методикалари асос қилиб белгилангани буни яққол тасдиқлайди. Зотан, Президентимиз бу иш билан жаҳолат ва қабоҳат, қа-тағон сиёсат сабаб қарийб бир аср ортага сурилиб кетган Ўйғониш даври пойдеворига қайта гишт қўйиб, орзулари армонга айланиб, шаҳид кетган жадид боболаримизнинг муборак руҳи покларини ҳам шод қилгани шубҳасиздир.

Президентимиз айнаи шу борада маърузасида ичкин бир дард билан гапириб ўтди:

“Қўпчилик зиёлилар қаторида мен ҳам бир фикрни ҳамиша катта армон билан ўйлайман: мамлакатимизда Учинчи Ренессансни йигирманчи асрда маърифатпарвар жадид боболаримиз амалга оширишлари мумкин эди. Нега деганда, бу фидойи ва жонқуяр зотлар бутун умрларини миллий ўйғониш гоёсига бағишлаб, ўлкани жаҳолат ва қолоқликдан олиб чиқши, миллатимизни ғафлат ботқоқидан қутқариш учун бор куч ва имкониятларини сафарбар этдилар. Шу йўлда улар ўзларининг азиз жонларини ҳам қўрбон қилдилар. Улар “Илмдан бошқа нажот йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас” деган ҳадиси шарифни ҳаётий эътиқод деб билдилар. Миллий истиқлол, тараққиёт ва фаровонликка, аввало, маърифат орқали, дунёвий ва диний билим, замонавий илм-хўнарларни чуқур эгаллаш орқали эришиш мумкин, деб ҳисобладилар.

Муносабат

ВАТАН ВА МИЛЛАТ ҚАЙҒУСИ

Ҳамини йўлдошев отган суратлар.

Бошланиши 1, 3-бетда

Бу даврда Абдулла Авлоний, Маҳмудхўжа Бехбудий, Мунавварқори Абдурашидхонов, Убайдулла Хўжаев, Абдурауф Фитрат, Ибраҳим домла, Абдулҳамид Чўлпон, Абдулла Қодирий, Ашур-рали Зоҳирий, Ҳожи Муин ва бошқа яна юзлаб улғу инсонлар миллий уйғониш ва миллатпарварлик ҳаракатининг олдинги сафларида турдилар. Улар янги усул мактаблари билан бир қаторда, одамларнинг дунёқараши ва турмуш тарзини ўзгартиришга қаратилган газета-журналлар, нашриёт ва кутубхоналар, театрлар ташкил этдилар.

Минг афсуски, жадид боболаримиз ўз олдига қўйган эзгу максadларни амалга оширишга мавжуд вазият, ижтимоий тузум йўл бермади. Маърифат фидойилари ўша даврнинг турли жоҳил кимсаларининг тухмат-маломатларига дучор бўлдилар. Аввал чор ҳукумати, кейинчалик совет ҳукумати уларни аёвсиз қувғин ва қатағон қилди. Шу тариқа миллий уйғониш ва тараққиёт ҳаракати эл-юртимиз учун армон бўлиб қолди.

Ватанимиз озодлиги ва халқимиз бахт-саодати йўлида жонини фидо қилган жадидларнинг илмий-маърифий, адабий-бадий мероси биз учун бугун ҳам беқиёс аҳамиятга эга".
Утган аср бошларида замонавий мактаб ғояларини тарғиб қилиш, кенг омма олдига олиб чиқиш анчайин мушкул замонда Маҳмудхўжа Бехбудий сингари жадидларимиз ўз ҳисобларидан мактаблар очди. Ёш авлодни саводли қилиш, ҳақ-ҳуқуқларини билиш, дунё ҳамжамияти саҳнасига олиб чиқиш йўлида хизмат қилди.
Айтишларича, кўҳна Самарқанднинг Намозгоҳ жоме масжиди атрофида Маҳмудхўжа Бехбудий ажодларига қарашли кенг ва обод боғ бўлган. Катта ҳудуддаги олмасор ва тоқзорга, албатта, Самарқанднинг иқлими ижобий таъсир кўрсатган. Боғдан келган

Тан олиш керакки, биз ана шундай бебаҳо меросга кўпинча фақат тарихий ёдгорликка қарагандай муносабатда бўлиб келмоқдамиз. Бундай тенгсиз бойлиқни амалий ҳаётимизга татбиқ этишда бепарволик ва эътиборсизликка йўл қўймоқдамиз. Ваҳоланки, бундай ноёб мерос камдан-кам халқларга насиб этган.

қолди. Айниқса, миллий масалаларда. Жадидлар таърифи билан айтганда, "социализм меҳнатда синалган қардошлиқдан бошқа на динни, на ирқни, на миллатни, на тилини тан олади. Уларнинг қоидаси ва мақсади: "Бутун дунё протектарлари, бирлашингиз!". "Социалистлар" ва "социал демократ"ларнинг "адолат", "мусовийлик" ҳақидаги шиорлари ташқаридан жуда жимжимадор, кишини махлиё қилувчи бўлиб қўринади. Аслида бу назария уни туғдирган сабабларга мувофиқ иш тутади... инқилобий курашга, қон тўкишга чақиради...".
Мен меҳнат фаолиятим давомида педагогика-муаллимлик соҳасида ҳам ишлаганман. Шу боис, мактаб ҳаёти, ўқитиш дастурлари ва услубидан бирмунча хабардорман. Мени ҳайрон қолдирадиган жиҳат шуки, мустақил бўлганимизга 30 йил бўлаётган бўлса-да, кўплаб дарсликлар мундарижаси, ўқитиш методологияси ҳамон эскича давом этмоқда. Бунга мен невараларим дарсларини, вазифаларини назорат қилиш давомида кўп бор дуч келганман. Қаранг, барибир қизик-да, эркинликка чиққанингга 30 йил бўлаётган бўлса-ю, ҳамон совет методологияси "миллий таълим" деб аталмиш маориф соҳамизни "гуллатиб" турса...

Мен фурсатдан фойдаланиб, бу борада яна шуларни қўшимча қилмоқчи-

манки, бу фикрларим Президентимиз илгари сурган ғояга ҳамоҳанг. Назаримда, **мактаб дастурларини тўлиқ қайта кўриш, бугун муҳимдир. Зеро, дарсликлар савияси, сифати ва мазмун-моҳияти кескин ислоҳга муҳтож. Айниқса, боболаримизга ўқитилаётган тарих, она тили ва адабиёт китоблари мундарижаси ва дарс соатларини ўйлаб кўриш, хусусан, адабиёт дарсликларини қадимги туркий халқлар оғзаки ижоди ва фольклори, ёзма адабиёти намуналари билан янада бойитиш, туркий халқлар тарихини, тилини изчил ўргатиш лозим.** Негаки, бизнинг ажодларимиз шу заминда паллак ёйган. Бизнинг чин тарихимиз умум-туркийлар тарихидир. Биз энди туркий халқ ва давлат эканимизни баралла айтишимиз, бундан чўчимаслигимиз керак. Боболаримизга биз "кўпмиллатли" ягона совет оиласида етишган курама бир қавм эмас, балки ботирлари дунёнинг ярмини измига бўйсундирган буюк бир миллатнинг ворислари эканимизни уқтиришимиз зарур. Шундагина миллий онг, миллий ғурур, ватанпарварлик ва миллатпарварлик деган туйғулар шаклланади, боболаримиз тафаккурида, қалбда томир ёяди.

Биз нима қилаямиз? Афсуски, ҳали-ҳамон қўрқиб-писиб ўтирибмиз. Энг ачинарлиси, бугунги мактаб

дарсликларининг аксарияти совет даври педагогикаси методологиясидан тўла воз кечолгани йўқ. Ваҳоланки, бу методологиянинг бош мақсади миллат болаларини миллийликдан бегоналаштириш эди... Юқорида келтирганим, тарихчи Шихобиддин Маржонийнинг фикрлари бекорга эмас эди. Зотан, ҳаракатсизликка учраган ҳар қандай жараён таназулга маҳкумдир.

Таассуфки, мустақиллик йилларида бизда таълим соҳаси шундай тушкунлиқни бошидан кечирди. Замон шиддат билан ривожланаётган, илм-фан соат сайин тараққий этаётган бир пайтда биз ўзимизга махлиё бўлиб ва ажодларимиз тарихий мероси билан

ғурурланиб шундай ботқоққа ботиб қолдик. Ҳолбуки, бугун биз энг аъло, деб қарайтган таълим дастурлари ҳам кун сайин янгилиниб бораётди. Хусусан, "Alibaba" корпорацияси асосчиси Жек Ма Москва давлат университетидеда ўқиган маърузасида шундай деган эди:

"Замонавий таълим бугунги куннинг асосий муаммоларидан биридир. Ўқитиш усуллари ўзгартириш керак, акс ҳолда, келажакда бизни жиддий муаммолар кутмоқда. Икки юз йил олдин бизга ҳозиргидай ўргатилган.

Бу билимга асосланган усул. Аммо болаларга машиналар билан рақобатлаша оладиган жуда кўп маълумот бера олмаймиз. Шунинг учун, биз уларга ҳеч қандай машина қила олмайдиган нарсаларни ўргатишимиз керак..."

Дунё ИТдан ДТга қараб ҳаракатланмоқда. Кўпчилик ДТ нима эканини тушунмайди (худди шундай ИТ нима эканини кўпчилик билмайди). Ахборот технологиялари (IT) аста-секин маълумотлар технологияси (data technology, DT) томон илдам кетмоқда. Гап энди

бўлиб келмоқдамиз. Бундай тенгсиз бойлиқни амалий ҳаётимизга татбиқ этишда бепарволик ва эътиборсизликка йўл қўймоқдамиз. Ваҳоланки, бундай ноёб мерос камдан-кам халқларга насиб этган. Биргина Фанлар академиясининг Шарқшунослик институти фондларида сақланаётган 100 мингдан ортиқ нодир қўлёзмаларга дунё аҳли ҳавас қилади. Биз бу ҳақиқатни ҳар томонлама теран англашимиз зарур.

Буюк ажодларимизнинг бетакорр ва ноёб илмий-маънавий мероси биз учун доимий ҳаракатдаги ҳаётий дастурга айланиши керак. Бу ўлмас мерос ҳамisha ёнимизда бўлиб, бизга доимо куч-қувват ва илҳом бағишлаши лозим. Авваламбор, миллий таълим тизимини

ана шундай руҳ билан суғоришимиз керак. Бунинг учун олим ва мутахассисларимиз, ҳурматли улаомларимиз бу маънавий хазинани бугунги авлодларга содда ва тушунарли, жозибали шаклларда етказиб беришлари зарур".

Таълим ва илм соҳасига бундай ёндашув, албатта, мамлакат ҳаёти ва турмушимизда ўз изини қолдирди. Бунинг таъсирини ҳаётимизда, кундалик турмушимизда кўриб турибмиз. Шу маънода, бугун Президент Шавкат Мирзиёевнинг янги Ўзбекистон келажакни маориф ва таълим ҳамда илму фанда кўраётгани, Ўзинчи Ренессанс масаласини стратегик вазифа сифатида кун тартибига қўйиб, уни миллий ғоя даражасига кўтараятгани мамлакатимиз том маънода янги йўлга ўтаётганини, тарихий шавкати оламни

Назаримда, мактаб дастурларини тўлиқ қайта кўриш, бугун муҳимдир. Зеро, дарсликлар савияси, сифати ва мазмун-моҳияти кескин ислоҳга муҳтож. Айниқса, боболаримизга ўқитилаётган тарих, она тили ва адабиёт китоблари мундарижаси ва дарс соатларини ўйлаб кўриш, хусусан, адабиёт дарсликларини қадимги туркий халқлар оғзаки ижоди ва фольклори, ёзма адабиёти намуналари билан янада бойитиш, туркий халқлар тарихини, тилини изчил ўргатиш лозим.

ларзага солган тупроқларимизда яна кудратли бир давлат ва дунё саҳнасида ўз сўзини айта оладиган, жазон аҳлини ўзига қарата оладиган буюк бир миллат камол топишида қўйилган дадил қадам бўлди, десак муболага қилмаган бўламиз...

Тарихнинг изми шахслар қўлидадир

Тарих шундай тилсимли, ажойибки, боши берк кўчага кириб қолган, кишилик жамияти жоҳилият ёки таназулга юз бораётган бир пайтда унинг гилдирагини тўғри йўлга солиб юборадиган куч доим ўртага чиққан.

Буни тарихчилар соддагина қилиб "тарихий зарурат" дейди. Нютоннинг қарийб афоризмига айланиб кетган эллиплар даврига оид "Агар Клеопатранинг бурни озгина қийшиқ бўлганда тарих тамоман бошқа йўлдан кетарди",

деган ҳазиломуз таъкиди тағматнида ҳам ўша "тарихий зарурат" зоҳир эканини кўриш мумкин.

Бу ўринда Нютонни инкор қилиб бўлмайди. Зотан, маликанинг ақл-идроки дунё тарихига Рим ва Миср тамаддуни деган қўш марваридни бергани айни ҳақиқатдир. Албатта, бу каби буюк уйғониш ва цивилизациялар оёқланишига бундай енгил ва юзак қараш, ёндашиш ҳурматсизликдай бўлиши мумкин. Бироқ ҳақиқат шундаки, аксарият ҳолларда дунёни ўзгартирган, унга тартиб ва фасоҳат берган, қуриб бораётган ниҳолга сув қуйиб, унга жон берган "тарихий зарурат" ҳам худди биз унга қарайганимиз каби содда, самимий ва таъмасиз бўлади...

Президентимиз Шавкат Мирзиёев "ренессанс" масаласига фавқулодда бугун юзланиб қолгани йўқ. Бу масала, яъни таълим ва илму фанни мамлакат ва жамият тараққиётининг лейтмотиви (асосий ҳаракатлантирувчиси) этиб белгилаш фикри унда азалдан бўлган. Хусусан, у давлат раҳбари сифатида иш бошлаган илк кунлари, 2016 йилнинг 30 декабрида мамлакатимизнинг етакчи илм-фан намоёндалари билан учрашув айнан шунга ишора эди. Қолаверса, бунинг тарихий асослари ҳам бор. Президентимиз ўз нутқларида келтирган XII ва XV асрларда порлаган икки ренессанс — Уйғониш даври ҳам айнан шу тупроқ — бизнинг ватанимизда буй кўрсатганини эътироф этган эди.

Амир Темур эл-улусни мўғул истило-сидан ҳалос этиб, одил ва беқеъс салтанат тузгани, салоҳиятли ҳарбий мактаб яратгани, бутун бир Уйғонишни бошлаб бергани, шунингдек, Европа тамаддунига йўл очгани ҳам жаҳон муаррихлари томонидан бирдек эътироф этилади.

Абу Али ибн Синонинг "Тиб қонунлари" XII асрда Европа тилларига таржима қилинганини, университетларда табобат илми беш юз йил давомида шу китоб асосида ўқитилганини ким инкор эта олади?

Хилда Хукхэм "Етти иқлим соҳиби" китобида ёзишча, Британияда XVII асрда қиролнинг биринчи мунажжими иш бошлаган. У Мирзо Улуғбекнинг "Зижи Қўрағоний" асарига таянган ҳолда тадқиқот олиб борган...

Бундай мисоллар кўпдан-кўп. Форобий, Беруний, Хоразмий заковати ўша замондаёқ бутун бир оламга ёруғлик улашган. Ёки бўлмаса, Ислом оламининг устунлари бўлган Имом Бухорий, Аҳмад Яссавий, Нажмиддин Кубро, Маҳмуд Замаҳшарий, Баҳоуддин Нахшбанди эсга олайлик. Бу ёқда — Термизий, Мотуридий, Марғиновий... Шоирлар султони ҳазрат Навоий...

Бу муътабар сиймолар кишилик жамияти бешигини тебратиб, тарих гилдирагини тўғри йўлга солиш учун дунё юзини кўрган, десак, ҳўш, буни ким рад эта олади?! Шу маънода, бугун дунё Ўзбекистонни том маънода "янги Ўзбекистон" деб атаётгани, Президент Шавкат Мирзиёев амалга ошираётган сиёсат ва ислохотларни тан оладиган, олқишлаётгани ва ҳатто ундан улғу олишга интилаётгани одамни хурсанд қилади, албатта.

Юқорида айтганимиздай, тарихни худди сизу бизга ўхшаган оддий одамлар қурган, ўзгартирган. Бундай шахслар, одатда, қатъиятли, фидойи, миллат ва юрт ори, бахту саодати учун, керак бўлса, ширин жонидан қавча оладиган мард ўғлонлар бўлгани рашанлашади тарих китобларини варақлаганингизда.

Бугунги серташвиш ва долғали қунаримизда ҳаётимизга ўша олис ўтмишдаги буюк уйғониш насимлари эсмоқда, миллатнинг мард бир фарзанди муборак байроғимизни кўтариб, дунё саҳнасига чиқмоқда, дейилса, мен бунга ишонаман. Зеро, ҳар бир қаричи бир азиз-авлиёнинг, бир улғу алломанинг, ёки бўлмаса, Тўмарису Широқдай ёвқур ватанпарварларнинг хокипойини бағрига босган шу муътабар замин ва улғу миллатимиз минг бора бунга ҳақлидир!

Рақамли иқтисодиёт

“TADBIRKOR” АХБОРОТ ТИЗИМИ

инсон омили аралашувини етти баробар камайтириб, ҳужжатлар айланишини 15-25 баробар тезлаштиради

Соҳиба МУЛЛАЕВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Шу пайтгача бирор ишни йўлга қўйиш иштиёқида банкдан кредит олмоқчи бўлган тадбиркор олдида, асосан, иккита савол кўндаланг турарди. Биринчиси оладиган кредитига кафиллик ва гаров масаласи бўлса, кейингиси ойлик фойиз тўловларни ўз вақтида қоплаш билан боғлиқ ҳадик эди.

Президентимизнинг 2017 йилнинг 17 августидagi “Тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш давлат жамғармасини ташкил этиш тўғрисида”ги қарори асосида ташкил қилинган молиявий муассаса бугун тадбиркорларга айнан шу икки саволга ечим топишда қўл келяпти. Асосан, компенсация ва кафиллик йўналишида фаолият юритаётган мазкур жамғарма ўтган давр мобайнида қўллаб бизнес субъектларининг оғирини енгли қилиб келмоқда. Бироқ тадбиркорнинг ундан молиявий қўмак олишга кетадиган вақти, ҳужжатлаштириш ва расмийлаштириш жараёнлари мақтанарли даражада эмас эди. Гарчи талаб қилинадиган ҳужжат факатгина мижоз тўғрисида маълумот бўлса-да, банк томонидан бошқарув раисининг имзоланишини таъминлаш ва асл нусхани жамғармага етказиб беришга кўп вақт кетарди. Шунингдек, жамғарма томонидан мижозлар бўйича тижорат банклари тақдим этган буюртмаларни қўриб чиқишга 3 иш кунни ажратилганига қарамай, 1 иш кунинда ҳал қилиш йўлга қўйилган бўлса-да, кредитни расмийлаштириш жараёнида воз кечиш ҳолатлари кўп учраб туради.

Кейинги пайтда тижорат банклари томонидан рақамлаштириш ишлари жадал сурват касб этиши баробарида мижозларга кредит ажратилишида масофадан туриб, хизмат кўрсатиш одати ҳолга айланди. Бу, ўз навбатида, жамғарманинг ҳозирги давр талабига жавоб бериш учун ўз иш услубини ўзгартиришини зарурий эҳтиёжга айлантирди.

Бу борада тест синовларидан муваффақиятли ўтган “Tadbirkor” ахборот тизими ишлаб чиқилгани ҳам қўл келяпти. 2020 йилнинг 1 июнидан йўлга қўйилган ушбу тизим қатор мураккабликларга барҳам берди. Эндиликда

жамғармага ҳужжат топшириш ва унга жавоб олиш учун кетадиган вақт ўртача 16 дақиқага тўғри келяпти.

Асосий икки муаммо қандай ҳал этилади?

Ахборот тизими афзалликлари ҳақида сўз юритишдан олдин жамғарманинг асосий йўналишлари бўлган компенсация ва кафиллик тартиб-қоидалари ҳақидаги изоҳга эътиборингизни тортасак.

— Жамғарма томонидан тадбиркор олаётган кредитнинг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган ва максимал сумма 8 миллиард сўмдан ошиб кетмаган миқдорда кафиллик тақдим этилади, — дейди Тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш давлат жамғармаси ижрочи директори Умрбек Исмоилов. — Айтайлик, бир тадбиркор новвоихона очмоқчи. Бунинг учун у қурилиш бошламоқчи ёки тайёр объектда қўлилли нон тайёрлаш учун асбоб-ускуналар сотиб олмоқчи. У бу ишларни бажаришга банкдан беш йил муддатга 1 миллиард сўм маблағ сўраяпти. Банк ўз фаолияти йўналишини ва ички низомидан келиб чиқиб, шу сўмдан кам бўлмаган миқдорда гаров талаб қилади. Аммо қарз олувчининг бунга қўриб етадиган моли ёки кўчмас мулки бўлмаслиги мумкин. Ана шу вазиятда тадбиркор жамғарма молиявий қўмагидан фойдаланиши мақсадга мувофиқ. Бунда ташкилотимиз 500 миллион сўмгача кафиллик тақдим эта олади. Тадбиркор қанча миқдорда кафиллик олишини ўзи ҳал қилади. Соддароқ қилиб айтганидан бўлсак, жамғарма тадбиркорнинг ёнида ишончли вакилидек туриб, агар у кредитни қайтара олмаса, 50 фоизига-ча булган қисмини биз тўлаб берамиз, деб мажбуриятни ўз зиммасига олади.

Шундай вазият рўй берса, биз шартномада келишилган маблағни банкка тўлаб берамиз. Бунинг учун тадбиркордан белгиланган кафиллик учун бир марталик 1 фоиз тўлов шаклида комиссия ундирилади.

Компенсация эса 14-21 фоизли кредитларга, Марказий банк асосий ставкасидан (14 фоиз) юқори қисмини, лекин 5 фоизли пунктдан ошмаган миқдорда тўлаб берилади. Яъни банк ва тадбиркор ўртасидаги келишувга кўра, тадбиркорнинг ойлик кредит фойизи 19 фоиз этиб белгиланди дейлик. Демак, бунда 14 фоизини тадбиркор, қолган 5 фоизини жамғарма ҳар ой тўлаб боради.

Кафиллик ва компенсация қайси йўналишларга берилмайди?

Жамғарма молиявий қўмагидан ҳар бир тадбиркор фойдалана олади. Фақат тадбиркорлик фаолиятининг айрим йўналишлари бўйича молиявий ёрдами берилмайди.

— Талабгор илгари олинган кредитларни ёки исталган бошқа қарздорликни қайтариш, алкоғолли ва тамаки маҳсулотлари ишлаб чиқариш, савдо-воситачилик ташкилотлари ва умумий овқатланиш корхоналарининг айланма маблағларини шакллантириш, савдо объектлари ва умумий овқатланиш объектлари қурилишини молиялаштириш, банкдан ташқари кредит ташкилотлари ва лизинг компанияларининг ресурс базасини шакллантириш ҳамда таваккалчиликка асосланган қимор ва бошқа ўйинларни ташкил этиш ҳамда шу мақсадлар учун ускуналарни харид қилиш учун кредит олишда жамғарма ёрдам кўрсатмайди, — дейди Умрбек Исмоилов. — Жамғарманинг молиявий ёрдамидан фойдаланишда тадбиркор баъзи талабларга жавоб бериши керак. Жўмладан, компенсация олишда жорий кредитлар ёки бюджетга тўловлар бўйича мuddати ўтган қарздорлиги мавжуд эмаслиги, кафиллик олишда

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида рўйхатдан ўтган ва фаолиятини амалга оширишдан, тугатилиш босқичида бўлмаган, жорий кредит ва бюджетга тўловлар бўйича мuddати ўтказиб юборилган қарздорлиги бўлмаган ҳамда уларга нисбатан банкротлик тартиботи қўзғатилмаган бўлиши лозим.

Компенсация давлат томонидан бериладиган бегараз ёрдамдир. Кафиллик пулли хизмат ҳисобланади ва 1 фоиз бир марталик тўлов ундирилади. Компенсацияда кредит миқдори 10 миллиард сўмдан ортиқ бўлмаслиги, кредит фойиз ставкаси эса 14-21 фоиз бўлиши лозим. Мудайн бир тадбиркорлик йўналишлари ва соҳалари учун кредит миқдори, ставкаси ва сонига нисбатан чекловлар Президентимиз қарорлари билан белгиланган миқдорда амалга оширилади. Бу йўналишларга иссиқхоналар ташкил этиш, ипакчилик, чорвачилик, қурилиш материаллари ишлаб чиқариш ва бошқа соҳалар қиради.

Ахборот тизими афзалликлари

Ҳаётимиз тобора рақамлашиб бормоқда. Вақт қимматли товарга айланган. Тадбиркорлик субъекти эгалари бори, мушқули тез ечилиши, иши мuddатига битишини истади. Давлат томонидан бериладиган бундай бегараз қўмак тадбиркорнинг оёққа туриб олиши учун тақдим этилади. Аммо ҳужжатбозлик ва овозагарчилик қўп ва хўп бўлган жойда коррупция қуртак очиб, гуллай бошлайди. Мазкур ахборот тизимининг ишга тушиши, аввало, айнан шу балонинг илдизига болта уради. Хўш, у тизимдаги яна қандай муаммоларга чек қўяди ва ишбилармонларга қандай енглилик беради?

— “Tadbirkor” ахборот тизими ишга тушгунга қадар, аввало, тижорат банки томонидан тақдим этилиб, кириб қилинган (қунига ўртача 30-40 та) буюртманомалар жамғарма томонидан қўриб чиқилган, — дейди жамғарма ижрочи директори ўринбосари в.б. Шерзод Рўзиев — Улар бўйича

Маълумотларга кўра, 2018 йилда жами 2145 нафар тадбиркорга компенсация ва кафиллик хизматлари амалга оширилган бўлса, 2019 йилда бу кўрсаткич 4622 нафарга етган. 2020 йилнинг III чораги ҳисоботида кўра, жами 14 607 нафар мижознинг талаблари ижобий ҳал этилган. Мана шу рақамларнинг ўзи ҳам иш ҳажмининг кескин ортиганини кўрсатиб турибди. “Tadbirkor” ахборот дастури ишга тушгач, жорий йилнинг июнь ойида май ойига нисбатан 4 баробар кўп буюртманомалар қабул қилинган.

Янги тажриба

2 СОТИК майдондан 500 БОШ ҚОРАМОЛ боқиш учун озуқа олинмоқда

Ирода ТОШМАТОВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Навоий вилоятида чорвачилик кун сайин ривожланиб бормоқда. Ҳудудда сўғориладиган ерлар оз, чорва моллари кўп бўлгани боис, зарафшонлик тадбиркор Акбар Жўрақулов вилоятда биринчилардан бўлиб гидропоника усулида озуқа етиштириш технологиясини амалиётга жорий этди.

Лойиҳанинг ишлаш механизми оддий. У кичкина майдонга ҳар қандай турдаги дон маҳсулотларини экиб, қатта ҳудуддан олиш мумкин бўлган кўк майсаларни етиштиришга мўлжалланган. Унинг ёрдамида 1 метр квадратдан 1 йилда 10 тонна майса олиш мумкин.

Ҳозир атиги 180 метр квадрат майдонга ўрнатилган технология орқали ҳар кун 5 тонна кўк озуқа олаётган тадбиркор қорамоллари учун 1 йилда 1825 тонна майса етиштира олади.

Жараёнда махсус ускунага дон маҳсулотлари кетма-кет солинади,

майсалар эса ҳар 5-6 кунда ўсиб чиқаверади. Технологиянинг энг афзал жиҳати, унда кишин-ёзин худди қўламдагидек кўк майса етиштириб, чорва молларини фойдали озуқа билан боқиш имкони мавжуд.

Акбар Жўрақулов раҳбарлик қилаётган “Нурли диёр парранда” масъулия-ли чекланган жамиятида ҳар ой гушт йўналиши бўйича 15 мингга парранда тайёрланиб, ҳудуддаги бозорларга 25-30 тонна парранда гушти чиқарилади. Корхонада 500 бош чорва моли ҳам бор. Узоқ йиллардан буён шу йўналишда ишлаб келаётган зарафшонлик тадбиркор қўллаб-қувватларида сафарда бўлиб, чорвачиликни ривожлантиришда қўл келадиган замонавий технология ва ускуналарни фермер хўжалигида қўллашга интилади. Гидропоника усулида озуқа етиштириш технологиясини ҳам у чет элда кўрган, аммо бундай ускуналар ўзимизда бир неча баробар арзон ишлаб чиқарилишини билгач, дарҳол банкдан 1 миллиард 360 миллион сўм имтиёзли кредит олди ва Тошкентдаги “Интернол” корхонаси билан 5 тонна сигимга эга ускуна учун шартнома имзолади. Мазкур технологиянинг ишлаб чиқарилиши ва афзалликлари ҳақида “Интернол” корхонасининг муҳандис-конструктори Музаффар Ирисметов бундай дейди:

—Технологиянинг яратилиши, ишлаш механизмларини хорижнинг бир қатор давлатларида қўриб, сўнг уни ўзимизда ишлаб чиқаришни йўлга қўйдик. Уни тайёрлашда иқлим шароитимизга мос келиши, фойдаланишга

Ҳозир атиги 180 метр квадрат майдонга ўрнатилган технология орқали ҳар кун 5 тонна кўк озуқа олаётган тадбиркор қорамоллари учун 1 йилда 1825 тонна майса етиштира олади.

қулайлиги, асосийси, нархи арзонлигини таъминлаш каби жиҳатларга эътибор қаратилди. Бир неча йиллардан буён ускунанинг барча қисмлари ўзимизда чиқарилиб, тўлиқ ҳолида республикамизнинг турли ҳудудларидаги фермерларга сотилмоқда. Лойиҳани яратишда ҳар бир бош молга 10 килограмм сигим миқдор белгиланади. Шу асосида 250 килограммдан бошлаб 10 тоннагача ҳажмга эга ускуналар чиқарилади. Бизда бу технология кўпича буюртма асосида тайёрланади. Ҳозир нафақат республикамиз, балки қўшни давлатлардан ҳам буюртмалар тушиб, хариддорларимиз сони ортиб бормоқда. Юртимизда барча тармоқлар қатори чорвачиликни ривожлантиришга

қаратилаётган эътибор натижасида қўллаб-қувватлари билан таъминлаш замонавий ва тежамкор технологияни қўллашга қатта қизиқиш билдирапти. Акбар Жўрақулов корхонаси учун тайёрланган 5 тонналик ускуна нафақат Навоий вилояти, балки республикада биринчи йирик лойиҳа, десам муболага бўлмайди.

1 килограмм дондан 5-7 килограмм майса олинмоқда

Айни пайтда хорижда бир неча баробар қиммат бўлган гидропоника усулида озуқа етиштириш технологияси тўлиқ

равишда буюртманомани қўриб бориш имконияти пайдо бўлди. Бунинг натижасида маълумотларнинг ҳақонийлиги таъминланди, тизимни Давлат солиқ ва статистика қўмиталари билан интеграция қилишга эришилди.

Молиявий ёрдамдан фойдаланган тадбиркорлар сони 4 баробар ортиди

Айтиш керакки, электрон шаклда буюртманомаларни тақдим этиш ушбу дастур орқали амалга оширила бошланганидан сўнг хизмат кўрсатиш ҳажми кунига ўртача 7 баробар ортиди. Шу ўринда савол туғилади: жамғарма молиявий ёрдамидан фойдаланиш истагиди тадбиркорлар қанча?

Маълумотларга кўра, 2018 йилда жами 2145 нафар тадбиркорга компенсация ва кафиллик хизматлари амалга оширилган бўлса, 2019 йилда бу кўрсаткич 4622 нафарга етган. 2020 йилнинг III чораги ҳисоботида кўра, жами 14 607 нафар мижознинг талаблари ижобий ҳал этилган. Мана шу рақамларнинг ўзи ҳам иш ҳажмининг кескин ортиганини кўрсатиб турибди. “Tadbirkor” ахборот дастури ишга тушгач, жорий йилнинг июнь ойида май ойига нисбатан 4 баробар кўп буюртманомалар қабул қилинган.

Демак, жамғарма молиявий ёрдамидан фойдаланган тадбиркорлар сони 4 баробар ортиган. Айтиш керакки, пандемия сабаб тадбиркорларга яратилган имкониятлар қаторига яна бир енглилик қўшилди. Карантин тадбирлари жорий этишгунга қадар мижозлар компенсация ёки кафилликнинг бериладиган фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлган бўлса, эндиликда бу тақик олиб ташланди. Тадбиркорлар бир вақтнинг ўзида икки йўналишда ёрдам олишлари мумкин. Демак, ушбу ахборот тизим Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йилида амалга оширилган самарали лойиҳалардан бири сифатида бемалол эътироф этсак бўлади. Умид қиламизки, бу ютуқлар жамғарма фаолиятини тақомиллаштиришдаги ишларнинг дебоҳаси ва мижозларга қулайлик яратишдаги кўрсатиладиган хизматлар янада ортиб боради.

ўзимизда ишлаб чиқарилаётгани Акбар ака сингари қўллаб-қувватлари қулайлик яратади. Автоматлашган тизим асосида бошқариладиган ускуна йил давомида баҳор иқлиминини сақлашга мослашган. Технологияда доимий равишда намлик сақланиб, сув кислород билан бойитилади. Дон маҳсулотлари 20-22 даража иссиқликда ўстирилади. Асосийси, қурилишнинг махсус тешиклари орқали тоза ҳаво етказиб берилиши ҳисобига экологик тоза, қувватли, витамин, макро ва микроэлементларга бой озуқа олинади. Қисқа вақт ичида 1 килограмм дондан 5-7 килограмм яшил майса униб чиқади.

— Мазкур интенсив технология кичик ҳудудда кўп озуқа олиш имконияти билан биз фермерларга қатта қулайлик беради, — дейди “Нурли диёр парранда” МЧЖ раҳбари Акбар Жўрақулов. — Мўъжазгина ер майдонини эгаллаган лойиҳа аъёнавий 250 гектар майдонда етиштирилаётган озуқа ўрнини босади. Замонавий технология чорва моллари учун тўйимли озуқа манбаи бўлиш билан бирга, унда етиштирилаётган кўк майсалар 95 фоизгача ҳазм бўлиш хусусиятига эга. Бундан ташқари, у йил давомида сиргилардан олинадиган сут миқдорини 30 фоизгача ошириб, сутнинг таъмини янада яхшилайди. Хорижда бундай технологияни ниҳоятда ривожланган бўлиб, ҳатто ана шундай экологик тоза майсаларни сотишга мўлжалланган экодўхторлар фаолияти йўлга қўйилган. Яқин келажақда бизда ҳам шундай дўхторлар очилишига ишонаман.

Ҳозир Акбар Жўрақулов буюртмасига, асосан, Туркия, Европа давлатларидан корхонага чорва молларини парвариш қилишга мўлжалланган энг сўнгги русумдаги, замонавий техникалар ҳам олиб келинапти. Тадбиркор келгусида фаолиятини янада кенгайтириб, ҳудудда чорвачиликни ривожлантириш, гушт маҳсулотларини хориж мамлакатларига экспорт қилишни режалаштирган.

Фурсат ғаниматдир, шоҳ сатрлар-ла, Безамоқ чоғидир умр дафтарин...

Академик шоиримиз Ғафур Ғуломнинг бу сатрларини билмайдиган ўзбек бўлмаса керак. Ҳа, фурсат ғанимат эканини билатириб, журнал киллолмаганинг орузлари кейин армонга айланаверар экан. Яхшики, қоғоз бор, қалам бор. Дарду армонингни тўкиб соласан, қоғоз барига чидайди. Чизиб йиртсанг ҳам, безаб авайласанг ҳам у қўлдаги нақдинг...

Шухрат РИЗАЕВ, адабиётшунос

Шу таскин-тараддудда 30 сентябрь куни, ҳеч иштибоҳсиз, Ватанимиз тарихига шоҳ сатр бўлиб кирадиган тарихий машваратнинг бевосита иштирокчиси бўлиб ва унда Ўзбекистон Президентининг ёрқин маърузасини тинглаб ўтириб, руҳиятимга, фикратимга талотўп тушиб, журъатсизлик сабаб айтолмаганим баъзи ўй-хаёлларни газетхонлар билан ўртоқлашим келди.

Дунёда гоғлар кўп — марғуб, матлуб, машру, мўътабар... Ҳа, гоғлар бор — шонли, шарафли, шиддаткор ва бунёдкор. Гоғлар бор — вайронкор, бузғун ва эзгин. Устозимиз айтарди — гоғ нон мисоли бўлмоғи керак, деб. Дастурхонингдан ҳар турли ноз-неъмат бўлиши мумкин. Сурункали тановул этаверсанг, меъданга тегади, нари сурасан. Аммо нон ҳамisha кўзингнинг қувончи, тананинг тилаги, халқумнинг хоҳиши. Ҳар не зиёфатки бўлсин, бир бурда нонингга қайтаверасан.

Ҳақиқатан, гоғ шундай — ҳамisha азизу лазиз нон бўлмоғи зарур, агар у яратувчи, йўловчи, йўналтирувчи ва бари юрт — миллатнинг қайфияти, интилиши, орзу-мудрини ўзида мужассам этса, албатта.

Биз табаррук истиқлолимизнинг қарийб ўттиз йилли давомида “Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт” орзуси билан улғў ишларга шайландик, “юрт тинчлиги, Ватан равнақи ва халқ фаровонлиги”ни бош гоғимиз деб белгиладик. Жуда мақбул, муаззам, муборак гоғ, табаррук ният. Аммо ким, қайси одам, эл, мамлакат истамайди бунни. Биз башар яралибдики, бари шу орзуда, ҳозирги бори онгли, тилли, дилли мавжудотки бор, шу тилакда. Демак, бизнинг бутун олам ахлидан фарқли жойимиз йўқ — тарихимиз, тараққиётимиз, жуғрофий ҳудудимиз, иқлим шароитимиз, ижтимоий онг-тафаккуримиз, тарбия, тушунча-тасаввуримиз, туриш-турмуш, анъана-қадриятларимиз... ўзгалардан ўзгача, ўзига хосу, аммо гоғимиз бир. Шундайми..., шундаймикан...?! Ҳа, бошқа ҳаммаси бошқачарок бўлиши мумкин, аммо гоғ бир, битта бўлиши ҳам мумкин. Лекин у қарашлар мужассами, фикрлар, ўйлар, йўллар жамулжами ўлароқ, ҳар хиллик, турлилик кашф этиши мумкин ва, албатта, шундай бўлиши шарт. Акс ҳолда, умумбашарий фаровонлик, тинчу осийшталлик шиори остида мавҳумот ва маҳдудлик доирасига кириб қолиб, маёқни йўқотиб қўйиш ҳеч гап эмас. Шундай ҳам бўлган, бунга умумжаҳоний тарихнинг шоҳидликлари кўп.

Очиги, ўттиз йиллик яқин кечимишимиз яратувчанлик амаллари билан марғуб кечган эса-да, миллий тикланиш машаққат заҳматларини кўриб, гоҳи голиблик нашидасини суриб, гоҳи ажзу заифлик ила аччиқ сабоқлар захмини тортган бўлсак-да, йўлимиз тўғри

дея юксалиш мўлжалларини қилдик. Шўқри, сўнгги тўрт йиллик тарихимиз юксалиш тилагидаги одимларимизни шахдам қадамларга алмаштиряпти, амалимиз, шахду шижоатимиз нафақат юртимизни, балки онгу тафаккуримизни ҳам том маънода янгилаяпти, “**Миллий тикланишдан — миллий юксалиш сари**” деган гоғимиз ғалабалар сари йўллаяпти. Эндилликда **гоғимиз ғалабамизга** ростмана айланмоғи учун уни аниқ ва тиниқ, конкрет мақсад билан тўйинтирмоқ зарур бўлаётган эди. Поёнсиз уммон узра бир нузли маёқ эҳтиёжи пайдо бўлганди. Ана шундай маёқ ўлароқ, **Учинчи Ўйғониш — Ренессанс** гоғиси, яъни миллий юксалиш гоғисининг меҳварини яратиш масаласи бугун бутун Ўзбекистон халқининг яқин чорак асрга мўлжалланган ижтимоий-иқтисодий ҳаёти кун тартибига қўйилди. Бу шоён қўтлуг тарихий ҳодиса ўқитувчи ва мураббийлар кунни умумхалқ байрами арафасида содир бўлди ва, ҳеч мулобағасиз, ҳар бир ўзбекистонликнинг онги ва қалбига сингиди.

Президентимиз IX-XII ва XIV-XVI асрларда юзага чиққан Ўйғониш — биринчи ва иккинчи Ренессанс ҳақида сўз очиб, дунёвий илму фан йўлидаги қомусий алломаларимиз, диний илмлардаги машҳури жаҳон уламоларимиз, адабиёт ва санъатимиз улўғлари, буюк муаррих ва мусаввирлар номларини бирма-бир келтирди, **жаҳоншумул Ўйғонилар улкан шахслар** фаолияти мисолида содир бўлишини бот-бот таъкидлади.

Чамаси икки йиллар аввал юртимиз раҳбарининг “**Биз онгли равишда онгсизликни кучайтиришга зўр бердик**”, дея яқин тарихимиз ҳақида айтилган очиқ ва аччиқ ҳақиқат гаплари хаёлимдан ўтди. Ношукрлик бўлиб туюлмасин-у, истиқлолимизнинг дастлабки даврларидаги қизгинлик ва барча қораю оқ доғларни ювиб, тарихий кечмишларимизнинг энг қадим давридан то XXI асргача бўлган барча воқеа-ҳодиса, шоҳу шахсларга, арбобу сулолаларга, шоиру олим, дин аҳли ошқара ва объектив муносабат устувор бўлди. Бироқ 2000 йиллардан ўтиб, бу ёғига “**Тарихий хотирасиз келажак йўқ**” деган ҳикмат барча кўзга қўринарли маъво-масканлар пештоқи-га шмордек осиб қўйилган эса-да, тарихга ола-қуроқ ёндашув, Ўзбекистон ягона тарихининг айрим саҳифалари ва шахсларига ноҳилис муносабатлар буй кўрсата бошлади. Ўзбек халқининг келиб чиқиш тарихидан бошлаб, Олтин Ўрда хонлиги даври, Шайбонийлар сулоласи ҳукмронлиги, XIX аср иккинчи ярми кечмишлари, Дукчи Эшон воқеаси, то жаҳидлар ҳаракатигача субъектив қарашлар таъсирига тортилди. Ҳатто жаҳидчиликни ўрганишга умрини бахшида этган устозимиз профессор Беғали Қосимовни туркпарастлик мақсадларни кўзалган ҳаракатнинг тарғиботчиси, дея номини оммавий ахборот воситаларида чеклаш, ижтимоий яқалаш усулларига мурожаат қилиндики, бунни келгуси авлодларга сабоқ ўлароқ, адолат юзасидан эсга олмақ жоиз, албатта. Демокчиимизни, буюк тамаддунларнинг ижодкори буюк шахслар эканини, демак, шахс тарбияси энг бирламчи мақсад бўлмоғи кераклигини англаган ҳолда, Соҳибқирон бобомиздан кейинги шундай салоҳият 1991 йилдагина кўринди, деган ноҳилис тушунчалар аста-аста болапай бошлади. Шахс тарбияси масаласи, умуман, кун тартибидан сурилиб кетди, ҳатто шахс нари турсин, унча-мунча индивидуал хислатлари намоён бўлган қора кўзки пайдо бўлди, қосаси оқармаслигига ақли етибми, тинчгина умргузаронлик йўлини тўтди. Таассуфки, бу ҳам аини ҳақиқат.

Тарихий машваратдаги маъруза бошланишидаёқ бир сўз айтилди: “**Биз бугун мулоқот қилишимиз керак. Бир-бировимизнинг фикримизни тўлдириб, фикрлашиб олмоғимиз керак**”. Мулоқот кишиларнинг учрашиб, кўришиб суҳбат қурмоғи экан, демак, муайян муҳит пайдо бўлади. Ақл-ақлдан қувват олиб, фикр алмашув, мунозара, мубоҳасаларга йўл очилади. Қарабсизки, янги-янги ижодий, илмий, амалий лойиҳалар ўртага тушади, бадиий, илмий-фанний мантиқли хаёлот авжланади. Пироваврида кашфиётлар, интеллектуал ва ижодий парвозлар содир бўлади. Дарҳақиқат, мазкур йиғилишнинг ўзида жуда жонли, амалий фойдалу мулоқот бўлди ва мамлакат илм-фани, мактаб таълим тизими, кадрлар тайёрлаш муаммолари, жамият маънавий-маърифий потенциалини юксалтириш билан боғлиқ танқидий-таҳлилий фикрлар, тавсиялар ўртага тушди. Назаран, бутун мамлакат вилоятлари, Қорақалпоғистон Республикаси ва Тошкент шаҳри зиёлилари билан жонли ҳамда видеомулоқот шаклида ўтган машварат келгуси катта бир **зиёлилар қурултойи**нинг дебочаси таассуротини ўйғотди каминада.

Бундан 64 йил муқаддам, аниқроғи, 1956 йил аини октябрь ойда Ўзбекистон зиёлиларининг 1-қурултойи ўтказилган. Қурултойни чақиритишдан мақсад Шўролар Коммунистик партиясининг И.Сталин шахсига сизиниш сиёсатини кескин қоралаган XX съезди туфайли пайдо бўлган бироз эркинлик, илмлик шабадаларидан фойдаланиб, Ўзбекистонда мафкуравий ҳаёт, қатагон сиёсатига муносабат, миллий кадриятларни имкон қадар тиклаш каби масалаларда зиёлилар билан маслаҳатлашиб олиш кўзда тутилган. Бу пайтда республика раҳбариятида Нуриддин Мўхитдинов, Шароф Рашидовдек миллат тўйғуси билан яшаган шахслар, Ойбек, Ғафур Ғулом, Абдулла Қаҳҳор, Зулфия каби атоқли шоир-ёзувчилар, Ҳабиб Абдуллаев, Тошму-

ҳаммад Қори Ниёзий, Тошмуҳаммад Саримсоқов, Яхё Ғуломов, Иброҳим Муминов, Собир Юнусов, Обид Содиқов, Саъди Сирожиiddинов, Ёлқин Тўрақулов каби табиий ва гуманитар фанларда жаҳоний эътирофга эришяётган фидойи олимлар қизгин фаолият юритаётган эдилар. XX аср Ўзбекистон тарихининг зарваракларига номлари зикр этилган бу шахслар айнан шу зиёлилар қурултойида миллатимизнинг ўтмиши ва кечмишларига холис баҳони бериб, буюқларнинг тарихимиздаги ўрнини барқарор қилиб, келажак тараққиёт режалари тархини чизмоққа шайланган эдилар. Афсуски, дафъатан пайдо бўлган иқлиқдан фойдаланиб, катта илмий, ижодий мақсадларга интилган зиёлиларнинг орузлари орадан тўрт-беш йил ўтиб яна сўнди, саробга айланди. Компартия бош идеолоғи Михаил Андреевич Суслов раҳнамолигидаги мафкуравий босқин чекка шўро республикаларидаги барча эзгу интилишларга тоғдек тўсиқ қўйди. Кейинги чорак аср давоми бу тўсиқдан шу қадар

мустаҳкам кўрғон ясалдики, ҳали-ҳатто ҳақ қайда, ноҳақ қайда, ким эгрию нима тўричилиғини фарқлолмай, ижтимоий тарих мутахассислари оввораю сарсон. Балки аини шу ҳодисаларни назарда тутиб, Президентимиз дард билан “**Бугунги йиғилиш бу мажлис эмас — бу бизнинг армонимиз!**” деб айтди ва қомил ишонч билан “**Ўзлимизни англаш вақти келди!**” деди. Сира ажаб эмаски, бу қалбдан сизиб чиққан дард ва даъват ортидан “**Янги Ўзбекистон оstonаси мактабдан бошланади**” деган қатъият жаранги барчани оёққа турғазди.

Ана шу ҳаяжонли дамларни кузата туриб, дилда шукрона билан, илоҳо кўз тегмасин бизларга, синовлардан омон сақласин, деган ўй ўтди ва бақамти бир тилак уйғонди — мана энди тамомила бошқа муҳит ва мақсадда **Ўзбекистон зиёлиларининг қурултойини чақирмоқ фурсати етибди**.

Туркий қавмларда қадимдан мавжуд бўлган урфга кўра, давлат,

кўзда тутувчи **миллий дастур** яратиш ва уни бори мамлакат ҳам халққа тааллуқлилиғига кўра, **чорак асрлик истиқбол** нуктаи назаридан, **Ўзбекистон Республикаси қонун**и сифатида қабул қилиш зарурдир.

Мазкур қонунда ва миллий дастурда мамлакатимиз раҳбарининг маърузасидаги “**Бизга шахслар керак, фидойилар керак**” деган қатъий даъватидан келиб чиқиб, шахслар тарбияси масаласи энг устувор масала бўлмоғи шарт.

Тарихий машварат — мулоқотда фикратимни эгаллаган яна бир таклиф пайдо бўлди. Бу яна тарихий адолатни тиклаш билан боғлиқ. Бинобарин, Ўзбекистон Президенти замонавий жаҳон ва Ўзбекистон тарихига адолатни тикловчи ва барқарор этувчи раҳнамо сифатида қиряпти. Шундай экан, миллат кечмишларининг айрим норасоликларини эслатиб турмоқ зиёлилар учун бурчли вазифадир.

Шу маънода йиғилишда каминани жуда ҳаяжонлантирган яна бир ҳодиса, бу **Абдулла Авлоний, Маҳмудхўжа Бехбудий ва Мунавварқори Абдурашидхон**нинг “**Буюк хизматлари учун**” ордени билан мукофотланиши бўлди. Шу дамларда онгли ҳаётини жаҳид аждоқлар меросини ўрганишга бахшида этган устозларимиз руҳлари ҳам шод ва ҳаммаслақ сафдошларимиз кўнгли сарафроз бўлди бу хабардан. Билҳақ, мен кўзларим билан шу йиғилишда иштирок этаётган XX аср бошлари адабиёти, Абдулла Қодирий иқодини ун йиллар оша иштиёк билан ўрганиб келаётган Баҳодир Каримни изладим ўша тобда. Ишончим қомил эдики, шу дамда унинг ҳам кўзларида ёш эди...

Барча издиҳом аҳли давлатимиз раҳбарининг муборак фармонидан оёққа қалқиб, олқишлар экан, яна хаёлар ғужғон ўйнади. Абдулла Авлоний, Маҳмудхўжа Бехбудий каби буюк жаҳидлар хизматлари бир қадар эътироф топиб, мероси оммалаштириляпти, ҳайкаллари яратилди, таваллуд айёмлари ёдга олинди, нишонланяпти, бироқ ўша давр миллат таассуротларидан энг аввалдаги аловбардори Мунавварқори Абдурашидхон муборак номини ёд этиб, эъзозлаганимиз ҳолда, ҳали бу зотнинг Ватан олдидаги хизматларига ярашилқ ҳурмат, муносабат кўрсатмаяпмиз, деган андиша бор эди. Ахир

*Чўх мунаввар этди оламни
Мунаввар қоримиз,
Кўрдимиз равшанлигидан
феълимиз, атоворимиз.
Ибрат олинг, ёшлар,
деб тўқди кўздин ёшлар,
Нутқиди таҳрир этиб бизларни
йўқу боримиз,*

дея шоир Тавалло улўғлаган, замонасининг бори оқиллари “Маънавий отамиз”, “Миллат раҳнамоси” деб эътироф этган, 1931 йил 23 апрелида шўролар томонидан Москвада отиб ўлдирилгани Европа газеталарида эълон қилиниб, дунёнинг маданий пойтахти Париж шаҳрида Мустафо Чўқаев бош бўлиб,

хотира кечалари ташкил этган бир буюк ватандошимиз хотираси олдида миллатимизнинг маънавий қарзлари кўп, деган мулоҳаза қийнар эди. “Буюк хизматлари учун” орденининг берилиши Мунавварқори ҳазратлари хотираси олдидаги маънавий қарздорликнинг бир қур узилиши бўлди, назаримда.

Энди яна бир адолат шукки, Мунавварқори Абдурашидхон 1918 йил Тошкентнинг Эски шаҳрида маориф раҳнаомларидан бўлиб “Халқ дорилфунуни” ташкил этади ва бу олий ўқув даргоҳи кенгаши раиси бўлиб, унинг тўлақонли шаклланиши ҳамда фаолият юритишида жонбозлик кўрсатади. “Халқ дорилфунуни” бу ҳозирги Ўзбекистон Миллий университетининг асосидир. Унинг тўғилиш санаси Қизил шўролар етакчиси В.И.Лениннинг 1920 йилдаги декрети эмас, балки Мунавварқори Абдурашидхон раҳбарлигидаги 1918 йил 12 майдаги қарордир.

Ўзбекистон Миллий университети ҳозир Мирзо Улуғбек номида. Бу ўз вақтида қўтлуг ниятлар билан берилган унвон ва шараф, албатта. Аммо яқин кунларда биз Самарқанд давлат дорилфунунининг бундан 600 йил муқаддам Мирзо Улуғбек мадрасаси олиясидан илдиш олган шонли тарихий санасини байрам қилиш тараддудимиз. Бу масалага ўқитувчи ва мураббийлар кунни арафасидаги тарихий машваратда давлатимиз раҳбари алоҳида тўхтади ҳам. Хуллас, таклиф-муддаоки, ҳақ жойига қарор топиб, Самарқанд давлат университети Мирзо Улуғбек номи билан, Ўзбекистон Миллий университети эса Мунавварқори Абдурашидхон номи билан шарафланса, адолатнинг яна бир тантанаси бўлади.

30 сентябрдаги тарихий йиғилиш таассуротлари бир дафтарга сиймайди. Маърузада айтилган ҳар бир фикр, илгари сурилган ҳар бир ташаббус олам-олам таассуротларга сабаб бўлди. Бу ҳар бир иштирокчи, маърузани оммавий ахборот воситалари орқали ўқиган, қурган, эшитган фикрловчи барча инсонларнинг хаёлидан ўтган бўлса, ажабмас.

Президентимиз маъруза сўнгиди “**Биз илги тўқ халқмиз, замонавий тилда айтсак, “билим-маърифат генларимизда бор**”, дея ўзбекона жайдари иборамизни эслати. Ҳа, “илги тўқлик” ҳар бир даврда, у ҳатто Ўйғонш паллалари бўлишидан қатъи назар, беистисно ҳамма даврларда ўзининг белгисини берган. Буну буюк Ойбек ўзининг умр сўнғаридаги донишга тўла бир рубойисида “Қуш тили”, яъни “Лисон ут-тайр” достонини яратган ҳазрати бобомиз Алишер Навоий руҳидан мадад тилаб, бундай ифодалаган:

*Давр сўқмоқлари измдан чўтир,
Ҳар бир хок шивирлар
бир лаҳза ўлтир.
Қушлар тили пир —
кўнлимда тилақ,
Излаймен марварид,
қўлимда элак.*